

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Невелина Миткова Попова,
преподавател по кинодраматургия н НБУ
(професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство, Кинознание, киноизкуство
и телевизия, 05.08.03)

по конкурса за заемане на академичната длъжност "професор"
в професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство (Кинознание,
киноизкуство и телевизия), департамент "Кино, реклама и шоубизнес" на НБУ,
обявен в Държавен вестник, бр.38/24.04..2020 г.

с кандидат доц. д. н. Петя Александрова

Доц. д. н. Петя Александрова се явява на конкурса за заемане на академичната длъжност "професор" по кинознание, киноизкуство и телевизия (късометражно игрално кино)“, професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство, за нуждите на департамент "Кино, реклама и шоубизнес" на НБУ, обявен от Нов български университет с публикация на Държавен вестник, бр.38/24.04..2020 г. впечатляващо подготвена, като човек, който е градил своята академична кариера без да бърза, с цялата отговорност и сериозност на посветения изследовател и преподавател. Това се вижда още от пръв поглед - тя покрива всички изисквания според националните и университетските критерии за тази длъжност - общо от всички групи и показатели тя събира 1560 точки от изискуем минимален общ брой 750 т. Зад тези формални точки стоят сериозни изследователски в областта на кинознанието, медиязнанието и академичния живот, които не просто покриват, но и надскачат националните изисквания и изискванията на Нов български университет за тази академична длъжност. Сред тях се открояват книгите ѝ и публикациите на статии и доклади, публикувани в различни авторитетни издания. Впечатляваща е и академичната ѝ дейност – създаване и обновяване на програми и курсове, работата ѝ със студенти и докторанти, участието ѝ, инициерирането и ръководството на различни образователни и научни проекти, на които ще се спра малко по-подробно по-нататък в своята рецензия.

Изследователска и творческа дейност

Монографията на Петя Александрова *Предимствата и предизвикателствата на късите форми* е едно цялостно изследване на късометражното ни игрално кино. Във фокуса на изследването, както се вижда и от подзаглавието, са българските късометражни игрални филми, създадени след 1989 година. Впечатляващ и очевидно дългогодишен труд, богато и живо свидетелство за кинопроцеса у нас през последните десетилетия. С изследователска посветеност и преданост Петя Александрова навлиза в една важна територия, която досега не е била изследвана систематично и в нейната цялост, въпреки множеството епизодични анализи, най-често като част от по-общи изследвания или като представяне на отделни филми. Тук за пръв път проблемите на този вид кино се поставят максимално всеобхватно и в дълбочина, от различни гледни точки – на кинотеорията и историята, на социологията и психологията, на изкуствознанието и медиязнанието. Това е наистина един интердисциплинарен научен труд, надскачащ традиционните професионални рамки на кинознанието. По пътищата си на филмов критик, журналист и преподавател Петя Александрова вече е натрупала достатъчно опит и професионална зрялост, за да може да разглежда късометражното кино като социокултурен феномен, в широкия диапазон между кинотеорията и конкретната практика, в контекста на историческите промени и на конкретни социални и културни политики, през призмата на различни медийни стратегии, за да стигне до обобщаващата критическа рефлексия. Целият текст е белязан от изключителна изследователска прецизност и авторска ангажираност с този тъй често пренебрегван вид кино, както и от вътрешната убеденост в смисъла на този труд. Навременна и актуална, следваща горещата следа на процесите, книгата запълва още една празнота в историята и теорията на българското кино, която, както казва самата авторка, може да „не се усеща като зейнала дупка, но липсата на системно и прегледно специализирано изследване е пропуск в експертното поле на екранните проучвания”..

Структурата на текста е много добре премислена, текстът е разделен на четири части и ни води вещо през различните теоретични полета. Всяка следваща част надгражда и осветлява под нов ъгъл процесите в късометражното игрално кино. Бихме могли да определим тази структура като спираловидна; тя постъпателно обхваща различните аспекти на развитието на късометражното игрално кино у нас. След ударното въведение за „киното в сянка”, в което Петя Александрова заявява актуалните проблеми на

късометражното кино и целите на своето изследване, в първата част тя амбициозно потегля през нелеки теоретични кривини, за да уточни понятийния апарат, видовете и подвидовете на късометражното кино. Втората глава, озаглавена „Социалното битие“, е насочена изцяло към практиката на производството, разпространението и на медийното отразяване на късометражните филми; в нея читателят се запознава с конкретната история на различните форуми, фестивали, портали и платформи за късометражно кино. Третата глава е посветена на историческото развитие на българското късометражно кино (от началото до 1991 и по време на последното десетилетие на 20 век), както и на екранизациите, филмите омнибуси и хибридният късометражни филми - като специфични и устойчиви модели за драматургичната организация на материала в късометражното игрално кино. Последната четвърта глава изследва процесите в късометражното игрално кино през новото хилядолетие, по десетилетия, като тематично разнообразие, естетически търсения и резултати и не на последно място – като отделни ярки авторски присъствия. Тук именно погледът и критическата рефлексия на авторката се движат с особена лекота – свободно, вещо и доброжелателно, дори в проблемните полета – като на своя пределно позната и опитомена от дълготрайното изследователско усилие територия.

Текстът на Петя Александрова увлича и се чете леко, въпреки теоретичната си натовареност и огромната информация, която е преработена в него. В своята изчерпателност и в стремежа на авторката да обхване всички филми и личности има енциклопедична прецизност. Филмографията в случая ще може да служи като своеобразен каталог и справочник на българските късометражни филми.

В теоретичен план за мен е особено ценно избистрянето на теоретичните понятия и определящите характеристики на независимите, експерименталните, алтернативните, авангардните и ъндерграунд филмите. Тези характеристики неизбежно се припокриват и това определя честата им синонимна употреба. Но разбирането на същностно специфичното за всяка една група филми в голямото разнородно семейство на експерименталното кино е важно за всеки, който има отношение към киното. Специално искам да отбележа като принос на този труд изясняването на понятието „независимо кино“ в двете посоки – по отношение на производството/субсидирането и по отношение на естетическите търсения, предполагащи експеримент и новаторство. Съгласна съм с Петя Александрова, че понятието „частен филм“ е по-изчистено и честно, когато става въпрос за филми, произведени с частни средства, но попадащи в категорията на клишираната мейнстрийм продукция.

Историческият преглед на късометражното кино и паралелите с игралните пълнометражни филми са част от мащаба на тази работа. Приносно е и изчерпателното разработване на подглавите за екранизациите и филмите омнибуси.

Безспорен принос на изследването е многостранното разглеждане на филмите и авторите, които се утвърждават през последните две десетилетия. Тук Петя Александрова е в своята стихия. Анализите и портретите на авторите, които тя прави, са изключително интересни. Тя навлиза в актуални процеси и тенденции, осмисля ги, прави смели паралели и стига да същностни обобщения. Самите заглавия на подглавите са не само остроумни, но и знаково точни парафрази на филмови заглавия, чрез които се осмисля филмовия процес и съдбата на новите поколения в българското игрално кино.

Актуалността и значимостта на това изследване за мен са безспорни. То ми помогна да „преговоря“ познати, но поизбледнели картини, личности и събития от българския кинопейзаж, не само от времето на прехода. Късометражното кино е особено отворено за динамиката на глобалните процеси и новите комуникации. Петя Александрова доказва, че интернет пространството предлага на късометражното кино много повече възможности, отколкото традиционните форми на киноразпространение. Така събрани и представени, различните фестивални възможности, съвременни форуми и платформи за кратки филми изграждат една достатъчно пълна картина на актуалната ситуация у нас и в света. Постоянната промяна и неустойчивостта на различните форуми е характерна за тази глобалната динамична картина, в която късите форми заемат все повече пространство. Без да получават най-често адекватна оценка от страна на критиката, медиите и самите зрители.

Точно затова тази книга е толкова навременна и важна. Стъпвайки здраво върху миналите и днешните пътища на късометражното ни кино, тя е насочена към бъдещето. Петя Александрова не крие своята привързаност към кратките форми като особено адекватни за днешния динамичен свят. Както и надеждата, че късометражното кино в бъдеще ще престане да бъде репетиция за пълнометражни дебюти, а ще отстоява своите независими естетически територии и възможности за активен диалог със съвременния зрител.

Този последна книга на Петя Александрова е част от постоянния ѝ диалог със съвременния мислещ и търсещ човек. Това е безспорно зряла книга – четвърта в творческата биография на авторката (след трите ѝ книги „Мъките на заглавието”, издателство „Просвета”, 2006, "Изгубени в гледането", издателство "Рива", 2012,

"Преходни истории за култура и комуникации", Издателство на НБУ, 2015.

Тя носи богатството и вътрешната свобода на натрупания опит, доразвива предишни тези и очаквания, чертае пътища пред българското кино, свързва теорията с практиката - осмисляйки процесите в цялостния исторически и културологичен контекст. Това е характерно за перото на Петя Александрова. То е свързано с нейната активна многогодишна работа като кинокритик и журналист. Живата ѝ връзка с актуалните процеси е характерна и за множеството ѝ теоретични статии, част от които са доклади на международни научни конференции . Тя представя за конкурса 21 статии, публикувани в най- в авторитетни рецензирани издания - многократно в сборниците „Изкуствоведски четения” "Проблеми на изкуството", изд.на БАН, Институт за изкуствознание, в сп. Кино, изд. на СБФД, в сборници – годишници на департамент "Масови комуникации", изд. на НБУ, в сборник "Българското кино, 100 години след началото", изд. на НАТФИЗ, в сп. ледва”, изд. НБУ. Една от статиите е на английски, а две са на руски; в основата им са доклади, изнесени на международни научни конференции.

Трудовете на Петя Александрова са цитирани през годините от колеги в 13 теоретични разработки, публикувани в наши и международни рецензирани издания.

Петя Александрова е активен участник в редица **национални и международни проекти**. Селекционер на фестивала за български игрални филми "Златна роза" (2015, 2016, 2017, 2018); автор на каталог на Салон на изкуствата, НДК (2005, 2006, 2007, 2008); селекционер на филми за Киномания (1999-2005); селекционер на международния фестивал за студентски филми "Ранно пиле" (2005-2015). Участник е и в проект "КУРАЖ. Свързване на колекции. Културна Опозиция: Разбиране на културното наследство на дисидентите в бившите социалистически страни", с ръководител: Улф Брунбауер, Институт за югоизточноевропейски изследвания в Регенсбург, по програма "Хоризонт 2020" на Европейския съюз за научни изследвания и иновации <http://cultural-opposition.eu/>. (2016-2019 г.). Осъществено е и сътрудничество между НБУ и МДЛУ Подкрепен от Фонд за стратегическо развитие, НБУ, 2016. Проектът включва няколко дейности, сред които са преподаване през пролетния семестър на академичната 2015/2016 г. в специалността "Връзки с обществеността" в МДЛУ, Москва и е посветен на изследване на съвременната руска култура за научна студия на доц. Александрова; включва дистанционна среща между студенти от НБУ и МДЛУ в рамките на семинара "Знания за ПР и журналисти"; сравнителен анализ между програмите "Връзки в

обществеността" в двата университета и ще бъде представен на пролетната научна конференция през май 2016 г. на деп. "Масови комуникации" на НБУ.

Освен това Петя Александрова е инициатор и ръководител на различни национални и международни проекти. Отговорен редактор на Годишник на департамент "Масови комуникации", НБУ: издания 2012, 2013, 2014. ISSN 1310-8670. Ръководител е и на международния образователен проект Arts&Authority, осъществен от НБУ и Connecticut College, март - май 2018 също дистанционно, с участието на студенти и преподаватели от двата университета. Заснет е и е монтиран филм от дискусиите и презентациите, произведен от студенти и докторанти. Ръководител е и на уъркшоп по тема "Изкуства и нови технологии", с участието на студенти от "Масови комуникации" и "Кино и телевизия"; заснети са телевизионни дискусии в пет предавания: театър, литература, кино, музика и изобразително изкуство в НБУ през 2014 г.

Творческата дейност на Петя Александрова е свързана и с телевизията, и с документалното кино. Тя е сценарист на телевизионното предаване за кино "Латерна магия", спечелен проект като външна продукция към БНТ. Излъчвано през седмица в периода 2002-2004 години, 50 предавания, всяко с индивидуален сценарий, по 30 мин. Произведен от „Урбан медиа“ и "Синемак" студио, реж. Иван Георгиев ГЕЦ. В момента по нейн сценарий Станислав Дончев снима документален филм, който е подкрепен от Столична община и НБУ.

Впечатляващи като обем и преподавателска всеотдайност са е **учебната и преподавателска дейност на доц. д.н. Петя Александрова**. За годините в университета тя е разработила над 20 авторски курса – аудиторни и извънаудиторни. Обезпечава и актуализира всички свои курсове с учебни материали В платформата Moodle на НБУ има качен презентационен материал с подробно съдържание, линкове, видеа, допълнителни материали, съобразени с изискванията на НБУ. Показателна е високата оценка на студентите. За последните дванадесет семестъра средната оценка на студенти за удовлетвореност от курсовете и преподавателската ѝ работа е 4.47 от максимална 5.00. Доц. д.н. Петя Александрова е реализирала през годините десетки научни ръководства на дипломанти, рецензии и участия в изпитни комисии. Участва активно в Проект „Студентски практики“ във всички негови фази досега. Била е академичен наставник на 30 студенти. Активно е съдействала за сключването и преподписването на договори между НБУ и БТА, БНР и БНТ. Осигурявала е практики и стажове на студенти на няколко

фестивала, основно на София филм фест. Като селекционер на международния фестивал за студентски филми "Ранно пиле" (2008-2015) и на фестивала "Златна роза" (2015, 2016, 2017, 2018) редовно е включвала филми на студенти от НБУ.

Присъствието и активността на доц. д.н. Петя Александрова в **административната и обществена дейност на НБУ** е безспорно осезаемо – не само в департамент „Масови комуникации“, но и в целия университет. Тя е участвала в стартирането на магистърска програма "Дигитални комуникации" и докторска програма "Медии и обществени комуникации". Като Директор на програмен съвет (2015-2017) и участник в Програмния съвет на департамент „Масови комуникации“ (от 2017 - досега...) тя е член на Академичния съвет на НБУ. През годините активно е участвала в усъвършенстването на програмите "Журналистика" и "Връзки с обществеността" Предложила е с одобрението на департамент "Кино, реклама и шоубизнес" и департамент "Театър" GENB курс "Киното като универсален език", който за 2019-2020 има записани 108 студента. Участва в организацията на международния фестивал за студентски филми "New Wave" на НБУ като селекционер на филмите (2017)

Лични впечатления от кандидата

Познавам доц. д.н. Петя Александрова от години, като много преди тя да започне да преподава в НБУ. Високо ценя нейната неуморна работа на филмов критик, журналист и редактор. Широтата на интересите и погледа ѝ, острото ѝ чувство за протичащите процеси са видни във всяка нейна работа. Не е възможно тук да се обхване нейното многостранно присъствие в цялостния ѝ културен живот. И все пак не мога да не спомена множеството той публикации и изяви в електронните медии, работата ѝ като дългогодишен редактор в сп. „Лик“ (2000 -2013), а от 2017 година в списание „Артизанин“, като селекционер на различни фестивали, като член на различни художествени комисии, като съставител на каталози и бюлетини, като организатор на филмови панорами, като съорганизатор на киноmania, Салон на изкуствата, като издател и редактор на „Следистории на изкуството“, 2001 и „Разказвайки образа“, 2003, издателство „Сфрагида. Петя Александрова е истински градивен човек, организирана и вискателна, посветена на киното и на словото. Тя е ведра и енергична, с нея се работи

леко, на нея може да се разчита. Всичко това е в основата на плодотворната ѝ преподавателска работа, в която Петя Александрова успява да предаде натрупания опит, уменията и таланта си на младите. Затова мисля, че по пътя на нейното академично развитие заемането на длъжността професор е някак неизбежно и естествено – тя просто го заслужава.

Убедена съм, че доц. д.н. Петя Александрова заслужава да заеме академичната длъжност «професор» в професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство в професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство (Кинознание, киноизкуство и телевизия), за нуждите на департамент "Кино, реклама и шоубизнес" на НБУ, обявен в Държавен вестник, бр.38/24.04.2020 г. Затова предлагам тя да бъде допусната до избор на академичния съвет на НБУ.

Всичко изложено дотук ми дава основание да гласувам убедено «за».

14.08.2020

Невелина Попова